

Lavin as protegia cunter auazuns

Il Lavinuoz vain padimà

Las grondas plövgias in avuost 2005 vaivan chaschunà blers dons eir a Lavin. Sco prüma masüra sun gnüts reparats ils cuntschets lung il Lavinuoz chi traversa il cumün. Uossa vegnan quels amo fortificats.

(anr/fa) Da las strasoras a la fin d'avuost 2005 es stat pertoc eir il cumün da Lavin: «Düraunt la not dals 22 als 23 avuost haja plovì talmaing chi ha dat gronds dons», disch Robert Cantieni, chanzlist da Lavin, «nos provedimaint d'aua es gnü donnagià, la punt Lavinuoz immez cumün es crodada insembel davo cha l'aua vaiva schlavà davent la fundamainta e'ls cuntschets tras il Lavinuoz tras cumün sun eir gnüts schlavats e donnagiats.» Ulteriurs dons haja dat eir vi da las vias champestras, vias da god e vias d'alp. Daspö ils ons tschinquanta da l'ultim tschientiner nu vaiva plü dat a Lavin ün'auazun uschè gronda sco d'utuon 2005. «Tuottüna vaina gnü amo furtüna, schi's conguala culs dons chi ha dat a Susch ed a Clostra», manaja Robert Cantieni.

Elavurà proget definitiv

«Sco prüma masüra s'haja stabilisà ils cuntschets tras il cumün, per evitar chi gnian schlavats oura amo plü ferm.» Quistas lavuors han cuostü 21 000 francs. Per pudair ingrondir la sgürezza impustüt per las chasas abidades lung il Lavinuoz d'eira dvantà necessari da fortificar ils cuntschets e per part eir da schlargiar il let. La sezziun Cumbat cunter flüms e tor-

rents da l'Uffizi da construcziun bassa chantunal, manada dad Andri Bischoff, ha elavurà ün proget. Quel vain per part subvenziunà da Chantun e Confederaziun. «Ils cuosts totals importan 470 000 francs, pel cumün resultan cuosts restants da 211 000 francs», infuormescha il chanzlist da Lavin. Il cumün ha fat üna dumonda da sustegn al Padrinadi svizzer per cumüns da muntogna. «Fingì davo pac temp vain survgnì resposta positiva, intant sun gnüdas annunzchadas contribuziuns, intermediadas dal Padrinadi, da differents donatuors i'l import total da 165 000 francs.»

La blier'aua ha retardà las lavuors

Cumanzà a realisar il proget as vaiva inгон da prümavaira. Causa las naiveras da l'inviern passà s'haja però stuvü avair pazienza: «Cur cha las temperaturas sun creschüdas ha cumanzà ad algar la naiv, da maniera cha'l Lavinuoz manaiva uschè blier'aua chi s'ha stuvü interromper las lavuors.» Subit cha l'aua chala darcheu, in settember o october, as cuntinuescha cullas lavuors. Ils cuntschets vegnan fortificats per part cun betun, per part eir sco plü bod cun lain. Sco ch'el disch as faja quint da pudair finir il proget in november. Eir la Viafier retica e la via chantunala la traversan il Lavinuoz: «Da quels dons vi da las punts s'han però occupats l'Uffizi da construcziun bassa districtuala e la Retica svesa», agiundscha Robert Cantieni, «els han fat quai in aigna redschia ed han pudü exequir las lavuors subit, causa cha quellas nu d'eiran suottamissas al proceder da subvenziuns.»

Cun agüd da maschinas as fortifichescha ils cuntschets lung il Lavinuoz per evitar dons vi da las chasas e punts.

A Samedan as po vzair fotografias da pü bod e tadler chanzuns veglias

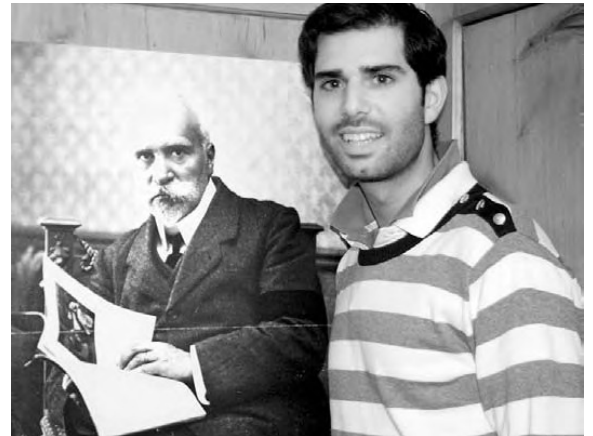
Documaints da granda valor

Illa Chesa Planta a Samedan es gnüda aviarta l'exposiziun intitleda «L'Engiadina da pü bod». Ella muossa fotografias fattas da Peider Linsel e lascha tadler chanzuns populeras registredas dad el.

(anr/map) Il relasch dal poet sentiner Peider Linsel (1863 – 1943) as rechatta illa Chesa Planta a Samedan. Rico Valär, lic. phil., da Zuoz s'ho occupo cun l'ouura da Peider Linsel ed ho pissero cha la documainta veglia saja accessibla al public. «Que as tratta be d'üna part dal relasch chi vain musso co. Zieva la renovaziun da la chesa dannageda d'üna bomba americana als 1. october 1943 es gnüda fundada la Fundaziun Planta», ho spiego Rico Valär. Chascuprüm'ouura saja gnüda cumpreda la biblioteca da Peider Linsel per 13 000 francs e cha quella saja aunch'adüna il s-chazi culturale rumauntsch il pü important, ho dit Valär chi chüra l'exposiziun.

Passa 400 chanzuns populeras

Zieva avair fat carriera scu commerciant a Pisa es Peider Linsel turno in Engiadina dal 1906. «Düraunt ils prüms quaranta ans nun ho giu la chosa rumauntscha üngün'importanza per Linsel. L'ingaschamaint a favur da lingua e cultura rumauntscha es sto i'l center pür düraunt la seguonda part da sia vita», ho quinto Rico Valär. Pigliand l'exampel dals romantics tudas-chs s'ho Peider Linsel interesse per poesias e chanzuns populeras chi valaivan scu l'orma dal pövel. El ho sentieu cha'l temp mnai-va grandas müdedas ed ho vulieu documenter l'istorgia dal pövel engiadinais. Cun ün fonograf è'l giro per las vschinaunchas d'Engiadina intuorn ed ho registro las chanzuns cha la gliעד indigena chantaiva. «Pü vegls chi eiran e pü gugent cha Linsel vaiva», ho managio Valär. La gliעד chantaiva cunter üna pitschna remuneraziun e'l poet notaiva il text e suvenz eir la melodia. Uschè sun gnüdas registredas passa 400 chanzuns populeras chi trattan pustüt ils temas amur, lavur ed emigraziun. Quistas as rechattan sün valzas e pür la digitalizaziun moderna ho permis da las fer udir al public. «Traunter 100 e 150 chanzuns sun intaunt gnüdas transfurmedas e lur qualited es remarquabla. La registraziun saro sto ün evenimaint divertent pel poet», suppuona

Rico Valär chüra l'exposiziun «L'Engiadina da pü bod». El s'ho occupo cun l'ouura dal poet Peider Linsel.

Üna trentina da quistas fotografias as po admirer in l'exposiziun. fotografias: Mario Pult

Rico Valär e deplorescha unicamaing cha nu s'oda mè la vusch da Linsel sves.

Fotografias fascinantas

Sper las chanzuns ho Peider Linsel fat eir bgeras fotografias. Diversas da quistas as po admirer in l'exposiziun. Ellas muossan differents aspects da la vita da minchadi, da festa e da temp liber. Uschè as vezza purtrets da personas e scenas da lavur, cortegis da festas, piazzas e giassas da vschinaunchas ma eir püssas scenas da sport da

sted e d'inviern. In tuot ho Peider Linsel fat 369 fotografias chi's rechattan sün plattas da vaider e sun vairamaing diapositivs. Tuot las fotografias nu sun dal poet, diversas ho fat sieu amih e fotograf renumo Rudolf Zingeler. «Admirabel es la voluntad da documentaziun cha quists homens haun musso causa cha fer fotografias quella vouta eira tuot oter cu simpel. Que custava bger temp d'installaziun e nun eir sgür brich bunmarcho», ho trat adimaint Rico Valär.

L'anteriura Chasa dal PNS es uossa il nouv Center cumünal

Zerne: L'administraziun es uossa «a lö»

Il Chastè Planta-Wildenberg es gnü surdat al Parc Naziunal Svizzer e l'administraziun cumünala ha fat müdada ill'anteriura Chasa dal PNS. Intant es la chasa gnüda renovada ed adattada als bsögns dal cumün. Eir la scoulaina as rechatta uossa in quel stabilimaint.

(anr/mfo) Avant bundant ün on ha il cumün da Zerne surdat il Chastè Planta-Wildenberg – il qual serviva sco administraziun cumünala – al PNS. In barat ha il cumün surtat l'anteriura Chasa dal PNS cun l'intent da realisar là l'administraziun cumünala ed üna nouva scoulina. «Nus vain fat duos voutas müdada cun tuot noss'administraziun», declera il president cumünal da Zerne, Domenic

L'anteriura Chasa dal PNS es uossa il nouv Center cumünal da Zerne. fotografia: Martina Fontana

Toutsch. Cha'ls sforzs s'hajan però rendüts, cuntinua'l e disch cha culla renovaziun da l'anteriura Chasa dal PNS as possa esser fich cuntaint. «Nus vain lö avuonda, vain intant perfün amo ün local vöd – ma impustüt vaina inchasacirl'archiv dal'administraziun cumünala», cuntinua'l e declera cha dad avair tuot tuot ün tet schleglerischa la lavur fermamaing. «Il concept oriund da la renovaziun da la Chasa dal PNS es düraunt la realizaziun dal proget adüna darcheu gnü adattà als bsögns», declera il capo sco cha'ls s-chars 1,5 milliuns francs cha la renovaziun ha cuostü, sun gnüts investits. Uossa as preschainta l'administraziun cumünala cun üna tecnica ed indrizs da lavur moderns, cun büros adattats als bsögns dals impiegats, cun üna sala per far sezüdas, ün auditor per referats o preschantaziuns e cun üna stanza per preschantaziuns o arrandschamaints chi vegnan orga-

nizats saja quai dal cumün sves e eir da societats. «Ils gronds avantags da nos nouv center cumünal sun però la gronda piazza da parcar e l'ascensur cha vain in chasa», agiundscha il chanzlist da Zerne, Corsin Scandella. «Per gliעד plü veglia o personas chi nu rivan da chaminar bain, es il center uossa ragiundscheibel sainza cha's sto chaminar sù per s-chalas». Ultra da quai ha infuormà il chanzlist cha'l coordinatur dal turissem da la TOP, Claudio Duschletta, gnia eir a lavurar i'l nouv Center cumünal da Zerne. Quella müdada gnarà fatta d'utuon da quist on.

Per inserats
tel. 081 837 90 00